

## บทที่ 5

### สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาความมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพของหลักสูตรในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม 2) ศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรและข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 มีวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอน ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

เก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ 1) แบบบันทึกข้อมูลสภาพของหลักสูตรระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติและข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม 3) ประเด็นคำถามหลักในการจัดสัมมนากลุ่มอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ย ( $\mu$ ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( $\sigma$ ) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา แบบลงข้อสรุป

#### สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย สรุปตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ตามลำดับของการดำเนินการวิจัยซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพหลักสูตรในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผลการศึกษาสภาพหลักสูตรในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษาที่เปิดสอนในปีการศึกษา 2555-2560 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พบว่า มหาวิทยาลัยเปิดสอนหลักสูตร รวมทั้งสิ้น 62 หลักสูตร แบ่งเป็นหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา 10 หลักสูตร และระดับปริญญาตรี 52 หลักสูตร ทุกหลักสูตรมีจำนวนอาจารย์ประจำหลักสูตรครบจำนวนตามเกณฑ์ หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษามีจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร 36-48 หน่วยกิต หลักสูตร

ระดับปริญญาตรี มีจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร 81-167 หน่วยกิต สกอ.รับทราบหลักสูตรใช้ระยะเวลา 54 - 1,080 วัน (3 ปี) รอมผลการรับทราบจากสกอ. จำนวน 7 หลักสูตร เนื่องจากพัฒนาและปรับปรุงเปิดสอนในปีการศึกษา 2559-2560 หลักสูตรส่วนใหญ่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในในระดับหลักสูตร ประจำปีการศึกษา 2558 มีเพียง 5 หลักสูตรที่ไม่ผ่านการประเมิน เนื่องจากจำนวนอาจารย์ประจำหลักสูตร ไม่ครบ 5 คนตามเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรตามเกณฑ์ข้อ 1.1 และมีหลักสูตรที่ยังไม่ได้รับการประเมินคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษา 2558 จำนวน 4 หลักสูตร เนื่องจากเปิดสอนครั้งแรกในปีการศึกษา 2559-2560

ตอนที่ 2 ศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรและข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์สงคราม ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558

ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรและข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์สงคราม ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 พบว่ามหาวิทยาลัยมีการปฏิบัติตามหลักการพัฒนาหลักสูตรของทาบในภาพรวมและรายชั้นอยู่ในระดับมากโดยชั้นที่ 1 “การวินิจฉัยความต้องการ (สำรวจปัญหา ความต้องการและจำเป็นของสังคมและผู้เรียน)” มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด มีผลการพิจารณาในรายประเด็น และข้อเสนอแนะแต่ละชั้น ดังนี้

**ชั้นที่ 1 การวินิจฉัยความต้องการ** พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเกือบทุกประเด็น มีเพียงประเด็นเดียวมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือ “มหาวิทยาลัยจัดสรรงบประมาณในการสำรวจความต้องการ จำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรเพียงพอ” ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากน้อยไปมาก ได้แก่ “มหาวิทยาลัยจัดสรรงบประมาณในการสำรวจความต้องการ จำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรเพียงพอ” “อาจารย์ประจำหลักสูตรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรก่อนดำเนินการพัฒนาหลักสูตร” และ “มีระยะเวลาเพียงพอในการสำรวจความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม” โดยมีข้อเสนอแนะในชั้นนี้ คือ มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนให้มีการทำวิจัยด้วยวิธีการที่หลากหลาย ชัดเจน ครอบคลุมโดยทั่วถึงในจำนวนที่เหมาะสม จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ กำหนดให้มีหน่วยงานของมหาวิทยาลัยเป็นฝ่ายดำเนินการ และมีระยะเวลาเพียงพอ

**ส่วนขั้นที่ 2 ถึงขั้นที่ 7** พบว่า ทุกประเด็นมีการปฏิบัติในระดับมากซึ่งประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 ประเด็น โดยเรียงลำดับจากน้อยไปมาก และข้อเสนอแนะของแต่ละขั้น สรุปได้ดังนี้

**ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร** ได้แก่ “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร” “มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่สอดคล้องกับนโยบายของประเทศ” “การเขียนจุดมุ่งหมายของหลักสูตรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ สามารถปฏิบัติได้จริง” โดยมีข้อเสนอแนะในขั้นนี้ คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ควรสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของตลาด แรงงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แผนพัฒนาการศึกษาของรัฐบาล มีความชัดเจน ครอบคลุม ง่ายต่อวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้วิธีการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อหาเป้าหมายร่วมกัน

**ขั้นที่ 3 การคัดเลือกเนื้อหาสาระ** ได้แก่ “เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต” “เป็นไปตามความต้องการ และความจำเป็นของสังคมและผู้เรียน” “เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีข้อเสนอแนะในขั้นนี้ คือ อาจารย์ประจำหลักสูตรทุกคน ควรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกเนื้อหาสาระ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพ มีความเชื่อมโยงในเชิงบูรณาการ

**ขั้นที่ 4 การจัดเนื้อหาสาระ** ได้แก่ “สอดคล้องกับสื่อ วัสดุและอุปกรณ์การเรียนการสอน” “เหมาะสมกับเวลาเรียน” “เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ว่า อะไรควรเรียน ก่อน-หลัง” โดยมีข้อเสนอแนะในขั้นนี้ คือ อาจารย์ประจำหลักสูตร ควรมีบทบาทในการจัดอาจารย์ผู้สอน จัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ที่มี จากง่ายไปหายาก จัดตามจำเป็นและต่อเนื่อง ให้ความทันสมัย นำไปปฏิบัติได้จริง เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ผู้พัฒนาหลักสูตรควรมีความเข้าใจและให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

**ขั้นที่ 5 การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้** ได้แก่ “มีกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้เลือกปฏิบัติ” “ช่วยพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม” “ให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายกับผู้เรียน” โดยมีข้อเสนอแนะในขั้นนี้ คือ อาจารย์ผู้สอนควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสม นำไปใช้ได้จริง โดยสอดคล้องกับบริบทของสังคม เหมาะสมกับศาสตร์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสุข ให้ผู้มีประสบการณ์ร่วมแสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้นักศึกษาวางแผนเรียนรู้ร่วมกัน จัดการเรียนการสอนแบบ PBL หรือ การศึกษาดูงาน เสริมจุดแข็งพัฒนาจุดอ่อนของนักศึกษา

**ขั้นที่ 6 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้** ได้แก่ “เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน” “เป็นไปตามลำดับก่อน-หลัง มีความต่อเนื่อง” “ปลูกฝัง

จรรยาบรรณของวิชาชีพ” โดยมีข้อเสนอแนะในขั้นนี้ คือ ควรจัดให้มีความหลากหลาย มีชีวิตชีวา เหมาะสมกับศาสตร์ และช่วงการเรียน เรียงลำดับความสำคัญและความต่อเนื่อง มีการเรียนภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติควบคู่กันไป มีการประยุกต์ใช้ ICT ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีอาจารย์พิเศษมาช่วยสอน และสามารถนำไปใช้ได้ ปฏิบัติได้จริง

**ขั้นที่ 7 การกำหนดสิ่งที่จะประเมิน และวิธีการประเมินผล** ได้แก่ “มีความชัดเจน” “สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร” “และสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดไว้ในหลักสูตร” โดยมีข้อเสนอแนะในขั้นนี้ คือ การประเมินต้องมีความชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ วิธีการถูกต้อง เหมาะสม และต่อเนื่อง โดยประเมินตามสภาพจริง มีเครื่องมือที่หลากหลาย ครอบคลุม วัดได้ ปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับพฤติกรรมที่จะวัด และความรู้ความสามารถของผู้เรียน มีกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินหลักสูตร ประเมินตามกรอบมาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้แก่การประเมินตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา และตามเกณฑ์สภาวิชาชีพ

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นข้อเสนอแนะที่มหาวิทยาลัยควรดำเนินการในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยอาจารย์ประจำหลักสูตรส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่ามีมหาวิทยาลัยควรดำเนินการทุกประเด็น ในภาพรวมและรายประเด็น อยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำได้แก่ 1) ควรคัดเลือกบุคลากรประจำหลักสูตรให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 กล่าวคือ มีคุณวุฒิตรง/สัมพันธ์กับสาขาวิชาที่ประจำหลักสูตร มีผลงานทางวิชาการ และผู้คุมสอบวิทยานิพนธ์ต้องมีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์ 2) ควรกำกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปตามหลักการของการพัฒนาหลักสูตร 3) ควรนำผลความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มาใช้ประกอบการพัฒนาหลักสูตร 4) ควรสำรวจความต้องการในการศึกษาต่อและความต้องการในการใช้บัณฑิตโดยทั่วถึงทุกหลักสูตร 5) ควรจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาหลักสูตรให้เพียงพอ 6) ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรแก่อาจารย์ประจำหลักสูตร

ตอนที่ 3 นำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ตามหลักการพัฒนาหลักสูตรของทาบา 7 ชั้น แบ่งเป็นด้านการบริหารจัดการและด้านการดำเนินการ ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ มหาวิทยาลัยโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรดำเนินการดังนี้

1.1 จัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้แก่อาจารย์ประจำ หลักสูตรเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามหลักทฤษฎีของการพัฒนาหลักสูตร โดยให้ สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ระดับอุดมศึกษาและเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาที่กำหนด ณ เวลา นั้น รวมไปถึงการจัดทำคู่มือในการพัฒนาหลักสูตรให้ชัดเจน เข้าใจง่าย เป็นไปตามหลักการพัฒนาหลักสูตรโดย สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ประเด็นมีมาตรฐาน ผลการเรียนรู้อย่างน้อย 5 ด้าน คุณวุฒิของอาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้รับผิดชอบ หลักสูตรตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาที่เปิดสอน และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 ประเด็น จำนวน คุณวุฒิของอาจารย์ประจำหลักสูตร ตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาที่ เปิดสอน รวมทั้งต้องมีผลงานทางวิชาการในรอบ 5 ปี อย่างน้อย 1 เรื่อง

1.2 จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและเหมาะสมกับการดำเนินงาน พัฒนาหลักสูตรในชั้นต่างๆให้มีประสิทธิภาพ

1.3 กำกับดูแล กลไกในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรโดยเฉพาะในชั้น ที่ 1 การวินิจฉัยความต้องการและชั้นที่ 7 กำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีการประเมินผล รวมไปถึง กำหนดระยะเวลาในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมและชัดเจน

1.4 จัดให้มีบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการในจำนวนที่เพียงพอกับการ ดูแลงานพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

2. ด้านการดำเนินการ มหาวิทยาลัยควรดำเนินการตามหลักการ พัฒนาหลักสูตรของทาบา 7 ชั้นโดยให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2552 และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 โดยเน้นการ ดำเนินการในชั้นต่างๆ ดังนี้

**ขั้นที่ 1 การวินิจฉัยความต้องการ** คณะโดยคณะกรรมการที่ตั้งขึ้น ควรทำการสำรวจวินิจฉัยความต้องการ โดยใช้กระบวนการวิจัยที่มีคุณภาพให้ครอบคลุม ทั่วถึง ทุกกลุ่ม/ทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง

**ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมาย** อาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์ผู้สอน ควรจัดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายโดยให้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศ ใช้ภาษาที่กระชับ เข้าใจง่ายและปฏิบัติได้จริง

**ขั้นที่ 3 การคัดเลือกเนื้อหาสาระ** อาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์ผู้สอน ควรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกเนื้อหาสาระ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นไปตามความต้องการจำเป็นของสังคม

**ขั้นที่ 4 การจัดเนื้อหาสาระ** อาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์ผู้สอน ควรดำเนินการจัดเนื้อหาสาระ โดยการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และสภาวิชาชีพ สอดคล้องกับสื่อ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนที่มี เป็นไปตามลำดับก่อนหลัง และมีระยะเวลาเรียนที่เหมาะสม

**ขั้นที่ 5 การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้** อาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์ผู้สอน ควรคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม สอดคล้องกับบริบทของสังคม โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีประสบการณ์และผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

**ขั้นที่ 6 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้** อาจารย์ประจำหลักสูตร/อาจารย์ผู้สอน ควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน เน้นการปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นไปตามลำดับ ก่อน-หลัง มีความต่อเนื่อง เหมาะสมกับศาสตร์ และเวลาเรียน มีทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ โดยหลากหลาย มีการประยุกต์ใช้ ICT ในการจัด เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีอาจารย์พิเศษมาช่วยสอน

**ขั้นที่ 7 การกำหนดสิ่งที่จะประเมิน และวิธีการประเมินผล** คณะโดยคณะกรรมการที่ตั้งขึ้น ควรจัดให้มีการประเมินหลักสูตรอย่างชัดเจน โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา ประสบการณ์การเรียนรู้ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ 5 ด้าน ตามเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา และสภาวิชาชีพ

## อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยอาจอภิปรายในประเด็นสำคัญ ที่พบได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพหลักสูตรในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาที่เปิดสอนในปีการศึกษา 2555-2560 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่พบว่ามหาวิทยาลัยได้เปิดสอนรวมทั้งสิ้น 62 หลักสูตร แบ่งเป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี 52 หลักสูตร และหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา 10 หลักสูตร โดยทุกหลักสูตรมีจำนวนอาจารย์ประจำหลักสูตรครบจำนวนตามเกณฑ์ นั้นแสดงว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามมีการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งอาจารย์ประจำหลักสูตร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการได้รับการรับรองหลักสูตรจากสกอ. และผ่านการประกันคุณภาพภายในระดับหลักสูตร (นิภา ชื่นทองมอญ, 2559)

นอกจากนี้ ยังพบว่าระยะเวลาที่สกอ.ให้การรับทราบหลักสูตรใช้เวลามากที่สุด 1,080 วัน (3 ปี) จำนวน 3 หลักสูตร นั้นแสดงว่า หลักสูตรนั้น ๆ ต้องมีปัญหาในประเด็นที่เป็นสาระสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2558) จึงทำให้ใช้ระยะเวลาเนิ่นนาน จากการวิจัยที่ว่า หลักสูตรรอการรับทราบจากสกอ. จำนวน 7 หลักสูตร อาจเป็นเพราะ สกอ. ไม่เห็นความสำคัญและไม่มีการประเมิน หรือเกณฑ์ที่ควบคุมการทำงาน ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรมหาวิทยาลัยควรพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการระดับประเทศ ซึ่งโอกาสที่สกอ. จะรับรองโดยเร็ว และจากที่พบว่า หลักสูตรส่วนใหญ่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร และมีเพียง 5 หลักสูตรที่ไม่ผ่าน นั้นแสดงว่า หลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามมีการจัดการศึกษามีมาตรฐานและเป็นไปตามเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาของสกอ. ใน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำกับมาตรฐาน 2) บัณฑิต 3) นักศึกษา 4) อาจารย์ 5) หลักสูตรการเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และ 6) สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558) และจากการที่พบว่ามีหลักสูตรจำนวน 4 หลักสูตรไม่ได้รับการประเมินคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษา 2558 เนื่องจากหลักสูตรเปิดสอนครั้งแรกในปีการศึกษา 2559 จึงไม่ได้รับการประเมินในปีการศึกษา 2558

2. จากผลการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามตามกรอบมาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 ที่พบว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามมีการปฏิบัติตามหลักการพัฒนาหลักสูตรของทาบา 7 ชั้น ในภาพรวมและรายชั้นอยู่ในระดับมาก แสดงว่ากระบวนการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมีคุณภาพในระดับดี เป็นไปตามหลักของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตร สอดคล้องกับข้อมูลของอาจารย์ประจำหลักสูตรที่ได้จากงานวิจัยนี้กล่าวคือ อาจารย์ประจำหลักสูตรมีอายุ

เฉลี่ย 40 ปี มีประสบการณ์สอนในสถาบันอุดมศึกษาโดยเฉลี่ย 10 ปี และส่วนใหญ่ร้อยละ 73.60 ผ่านการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่คณะหรือมหาวิทยาลัยจัดขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาสุทัศน์ นักการเรียนและคณะ (2558) เกี่ยวกับการแนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ที่พบว่าผู้ที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ มีลักษณะการปฏิบัติต่างจากผู้ที่ไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อย่างไรก็ตามการปฏิบัติตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามก็ยังไม่ถึงระดับดีมาก แสดงว่า ยังสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้อีก ซึ่งจากการที่พบว่า การพัฒนาหลักสูตรในขั้นที่ 1 การวินิจฉัยความต้องการ มีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับขั้นอื่นๆ แสดงว่า มหาวิทยาลัย โดยคณะกรรมการประจำหลักสูตร แต่ละหลักสูตรมีการสำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ ความจำเป็นของสังคมผู้เรียน ยังไม่ทั่วถึง ครอบคลุมและเพียงพอ ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนนี้ไม่เข้าใจ หรือยังไม่เห็นความสำคัญของขั้นตอนนี้เท่าที่ควร ดังนั้นมหาวิทยาลัยจะพัฒนากระบวนการพัฒนาหลักสูตร ควรให้ความสำคัญกับการวินิจฉัยความต้องการ สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ ความจำเป็นของสังคม ผู้เรียน มากที่สุด สอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง ขั้นตอนการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ที่ว่า “หลักสูตรต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้เกี่ยวข้องได้แก่สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนสาขา/สาขาวิชานั้น โดยนักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการ องค์กรวิชาชีพ ผู้ใช้บัณฑิตและให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้ มีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมทันสมัยทุก ๆ 5 ปี และเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงในครั้งต่อไป” (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552)

3. จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่พบว่า ด้านการบริหารจัดการ มหาวิทยาลัยโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรแก่อาจารย์ประจำหลักสูตรมีคู่มือที่ชัดเจน มีกลไกในการกำกับติดตาม จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ เหมาะสม ด้านการดำเนินการ ควรพัฒนาหลักสูตรตามหลักการของทาบา 7 ขั้น โดยเน้นการพัฒนาแต่ละขั้นในประเด็นที่มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุดโดยเฉพาะขั้นการวินิจฉัยความต้องการควรใช้กระบวนการวิจัยที่มีคุณภาพ ให้ครอบคลุมและทั่วถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม แสดงว่าการบริหารจัดการและการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามแนวทางที่นำเสนอในงานวิจัย โดยสรุปได้ดังกล่าวจะสามารถพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ให้มีคุณภาพเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 และยึดตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ได้



และยึดตามประเด็นสำคัญคือ มีมาตรฐานผลการเรียนรู้อย่างน้อย 5 ด้าน คุณวุฒิของอาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาที่เปิดสอน และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 ในประเด็น จำนวน คุณวุฒิของอาจารย์ประจำหลักสูตร ตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาที่เปิดสอน รวมทั้งต้องมีผลงานทางวิชาการในรอบ 5 ปี อย่างน้อย 1 เรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาสุทัศน์ นักการเรียน และคณะ (2558) เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ที่พบแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เหมาะสมและนำสู่รูปธรรมของการดำเนินงาน มีหลายรูปแบบ เช่น 1) ควรศึกษาทำความเข้าใจก่อนดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิพร้อมตั้งคณะกรรมการตามหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตรเพื่อติดตามกำกับดูแลคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตร และจัดประชุมคณะกรรมการประจำหลักสูตรปีละอย่างน้อย 4 ครั้ง เพื่อพัฒนาปรับปรุงให้ทันสมัย ตลอดจนจัดประชุมคณะกรรมการประจำวิทยาลัยส่งเสริมสรุปผลการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนก่อนเปิดเทอมทุกครั้ง 2) ควรออกแบบจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย 3) ควรมีระบบการพัฒนาอาจารย์แต่ละหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ศาสตร์สมัยใหม่และสถานการณ์ทางสังคม

#### ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็น ได้แก่

##### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

มหาวิทยาลัยควรนำแนวทางการพัฒนากระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่นำเสนอในงานวิจัยนี้ทั้งด้านการบริหารจัดการและด้านการดำเนินการ ไปปรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัย กล่าวคือ

1.1 ด้านการบริหารจัดการ เช่น มีการเพิ่มงบประมาณ และกำลังคนผู้รับผิดชอบในการประสานงานพัฒนาหลักสูตรให้เพียงพอ เหมาะสมกับการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านการดำเนินการ เช่น มีการปรับปรุงคู่มือการพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พ.ศ. 2554 ในข้อ 2.2 การร่างหลักสูตร โดยต้องมีมาตรฐานผลการเรียนรู้ อย่างน้อย 5 ด้าน คุณวุฒิของอาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาที่เปิดสอน รวมทั้งต้องมีผลงานทางวิชาการในรอบ 5 ปี อย่างน้อย 1 เรื่อง ให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยนำแนวทางการพัฒนากระบวนการพัฒนาหลักสูตรด้านการดำเนินการ ตามหลักการพัฒนาหลักสูตรของทาบ่า 7 ชั้น ไปประยุกต์ใช้ในการอธิบายในขั้นตอน

การร่างหลักสูตรหรือพัฒนาหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 และเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558 เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพ

## 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.2 ควรมีการทำวิจัยเชิงประเมินหลักสูตรของมหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาถึงสภาพแวดล้อม (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output) ของแต่ละหลักสูตร สำหรับใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเปิดรับนักศึกษาและปรับปรุงหลักสูตรที่เปิดใช้